Nastavení operačních programů již obecně dobře zvládáme. Ale musíme se doučit je lépe ladit až do úrovně jemných nuancí, míní Jiří Krist

Na příští programové období EU 2021–2027 se již připravují i místní akční skupiny. Které výzvy to pro ně bude znamenat a lze se pro budoucnost poučit ze zaměření a využívání stávajícího Integrovaného regionálního operačního programu?

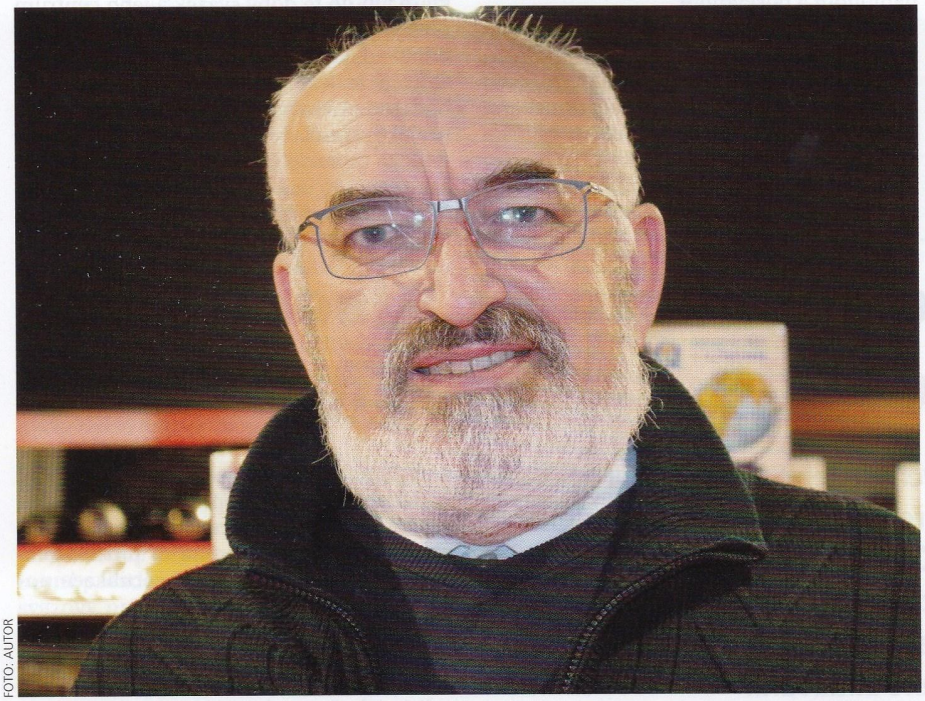

FOTO: AUTOR

Předseda Národní sítě MAS ČR Jiří Krist: Dokážu si však představit, jak dejme tomu v domově pro seniory, zřizovaném obcí, šikovná zdravotní sestra s využitím mobilního telefonu s příslušnou mobilní aplikací bude umět lékaři ve vzdáleném okresním městě poslat výsledky měření EKG či krevního tlaku kteréhokoliv z klientů, kteří tak nebudou muset strastiplně za lékařem v takových banálních záležitostech dojíždět a budou tak šetřit čas sobě i lékaři

S předsedou Národní sítě Místních akčních skupin České republiky (NS MAS ČR) **Ing. Jiřím Kristem**, předsedou MAS Opavsko, jsme si povídali krátce poté, co se letos v lednu na Ministerstvu pro místní rozvoj (MMR) zúčastnil prvního setkání přípravného výboru pro Integrovaný regionální operační program (IROP) 2, který bude fungovat v příštím programovém období 2021–2027.

Na MMR se na jednání členů přípravného výboru probíral první nástřel opatření a aktivit IROP 2. Jakkoliv Jiří Krist nechtěl o tomto jednání příliš detailně hovořit, prozradil, že z něho má dobrý první dojem. Pozice české strany k vyjednávání s Bruselem o IROP 2 totiž naznačuje, že místní akční skupiny by už konečně v rámci tohoto programu mohly dostat příležitost a prostor à la „Připravujte a uskutečňujte projekty rozvíjející venkov ve všech potřebných parametrech a říkejte nám (*tj. centru – pozn. redakce*), co se osvědčilo a co se naopak ukázalo jako zbytečné, abychom pak vaše zkušenosti a náměty využili u velkých dotačních titulů."

Bude-li IROP 2 skutečně v duchu této filozofie připraven, nastolí se ideální vztah mezi místními akčními skupinami a řídicím orgánem, poznamenává Jiří Krist.

■ **Můžete to, pane předsedo, více rozvést?**

Nejen místní akční skupiny potřebují méně direktiv, které je svazují při využívání finančních prostředků z IROP. Někdy se navodit takovou větší volnost pro MAS daří, jindy však nikoliv. Řekl bych, že ten druhý případ byl v posledních letech bohužel častější. Na úrovni MAS dnes například můžete zakládat komunitní centra, ale nemůžete jít do oblasti prostředků veřejné hromadné dopravy.

Budu konkrétní. V naší MAS Opavsko bychom si rádi pořídili třeba i mírně ojetý mikrobus, nejraději s elektrickým pohonem. V současném IROP je sice doprava hodně podporována, ale pouze na úrovni velkých projektů. Z prostředků tohoto programu můžete například vybudovat autobusový terminál či koupit velký autobus. Ale mikrobus za peníze z IROP pro místní akční skupinu nepřipadá v úvahu. A přitom by se nám náramně hodilo takové vozidlo, které by se toulalo po mikroregionu a vozilo třeba babičky z odlehlých vísek na vyšetření k lékaři. Nebo si jen představte, jak by takový mikrobus „na zavolání", nebo chcete-li call bus či shuttlebus, mohl pomoci rodičům, kteří chtějí posílat své děti do školního kroužku v sousední obci, ale do níž z jejich vesnice odpoledne nejede žádný spoj!

Přitom neříkám nic z říše bájí a pohádek. V MAS Opavsko jsme totiž pro tyto účely už před pár lety úspěšně testovali dva elektromobily, které jsme měli vypůjčené za velmi dobrých podmínek. Bohužel, i zde nám byly naše plány zkříženy byrokratickými předpisy. Měli jsme už vybrané pro věc zapálené dva důchodce, jeden z nich byl invalidní, kteří by tyto elektromobily rádi řídili a na telefonické objednání by ochotně křižovali územím. Celý projekt jsme postavili jako sociální podnikání s možností dotace na místo řidiče. Jenže co čert nechtěl, předpisy umožňovaly dotaci na jedno místo řidiče pouze ve výši poloviny částky, kterou jsme vykalkulovali my. Obce se tak na platy řidičů skládaly samy. Když zápůjčka vozidel skončila, skončil i projekt. Za jeho přínos považuji to, že si radnice vyzkoušely možnosti uplatnění call busu a ověřily si, že by se tato menší vozidla velmi dobře „vešla do hluchých míst" jednotlivých spojů velkých autobusů.

Pod dojmem tohoto dobrého výsledku jsme si v MAS sami pořídili ojetý malý elektromobil Peugeot iON, který však kvůli jeho malým rozměrům využíváme pouze pro služební cesty zaměstnanců „masky".

I na základě tohoto příkladu lze dovodit, že kupříkladu v obecném nastavení současných programů jsme už na úrovni řekněme Rakouska. Pouze jsme se však dosud nenaučili do programů umně zakomponovat ty potřebné jemné nuance, které by ocenili například právě lidé v menších vesnicích a vesničkách na venkově. V tom-

Bylo by proto fér, kdyby Ministerstvo financí už teď uklidnilo budoucí žadatele o dotace, aby se nebáli připravovat v předstihu hodnotné projekty a aby netápali v nejistotě, zda budou, nebo nebudou muset řekněme rekonstrukci staré školy kofinancovat možná až ze 40 %. Protože v takovém případě by, jak se na tom jistě shodneme, byly náročnější investice především pro menší obce naprosto nemožné.

to smyslu vkládám velké naděje do nového IROP 2, který by už ony jemné nuance nemusel postrádat.

■ Zůstane IROP 2 stěžejním programem pro místní akční skupiny?
Tak v tom už je jasno. Z návrhů cílů Evropské komise pro příští programové období jednoznačně vyplývá preference Inovativního podnikání a konkurenceschopnosti, kam půjde až 40 procent všech prostředků. Dalších až 35 procent bude směřovat do Zelenější Evropy, přičemž ani do jednoho z obou těchto cílů se IROP 2 nevejde. Takže bude „bojovat" o zbylých 25 procent a bude mít přitom tvrdé soupeře – nové operační programy Doprava a Lidské zdroje.

■ O to víc tedy asi poroste význam a úloha národních zdrojů pro financování projektů v území…
Na prvním jednání přípravného výboru IROP 2 jsem slyšel zajímavý příměr o tom, že naše republika se podél dálnice D1 štěpí na chudý sever a bohatý jih. V globálním měřítku je to s bohatstvím a chudobou Jihu a Severu, jak známo, přesně naopak. Bohužel, disproporce mezi regiony v Čechách, na Moravě a ve Slezsku se ještě zdaleka nesetřely. V „jižních" regionech ČR proto asi míra podpory ze strany EU klesne – a víme přece, že třeba bohatá Praha s HDP dokonce nad evropským průměrem je v tomto ohledu Evropskou unií znevýhodněna už nyní. Říká se, že českým bohatým regionům míra podpory z EU klesne až k nějakým dnešním 60 %.

A tím se dostávám k vaší otázce. Bude záležet na Ministerstvu financí – a samozřejmě i celé vládě, jak moc bude Česká republika umět z vlastních národních zdrojů takový výpadek snížit. Podle reakcí paní ministryně financí se ovšem zdá, že by její resort nejraději nepřidal nic. Což by byl však paradox, neboť stát si u každého projektu pečlivě počítá a strhává daň z přidané hodnoty (DPH). Pravda, někdy DPH zaplatí Evropská unie, tvrdí se, že projekty s uznatelnými náklady do výše pěti milionů eur s DPH v tomto smyslu nemají problém. Ale v zásadě je DPH z podpořených a realizovaných projektů příjmem státu, byť z ní pak – jako z jedné ze sdílených daní – část celostátního inkasa odsype obcím a krajům.

Ale musím se ptát: Jaká by to byla spravedlnost, kdyby stát nic nekofinancoval, ale z každého eura evropské pomoci by si pro sebe vzal přibližně pětikorunu? Ať už by šlo o měkký projekt, nebo třeba o nějakou stavbu…

Bylo by proto fér, kdyby Ministerstvo financí už teď uklidnilo budoucí žadatele o dotace, aby se nebáli připravovat v předstihu hodnotné projekty a aby netápali v nejistotě, zda budou nebo nebudou muset řekněme rekonstrukci staré školy kofinancovat možná až ze 40 %. Protože v takovém případě by, jak se na tom jistě shodneme, byly náročnější investice především pro menší obce naprosto nemožné.

Už kdyby se toto kofinancování podělilo půl na půl mezi stát a obec, byla by to citelná pomoc místním samosprávám.

Zatím jsme zvyklí na to, že investice v obcích podpořené evropskými fondy z 90 či i 95 % platí kdosi „jiný" a radnice přidají jen deset nebo pět procent z vlastního. Této praxi bude určitě obtížné odvykat…

■ Ale přece místní akční skupiny na svém území podporují i kraje…
Snad všechny kraje jsou vděčné za činnost MAS na svých územích, jenže příspěvek na jejich činnost poskytují pouze některé vyšší územní samosprávné celky. Například náš Moravskoslezský kraj patří k těm skoupějším regionům vůči MAS. Kraje mohou podpořit „masky" nejen běžným finančním příspěvkem, ale třeba také odměnou za jejich práci například při sběru dat v území, za podíl na přípravě různých krajských strategií apod. Takové pomoci si zvlášť ceníme a jsme rádi, že v některých krajích se už trvale ujala.

■ Byl byste v příštím programovém období spíše pro preferenci tvrdých projektů, či byste připustil i podporu měkkých?
Odpovím otázkou: Na čem dnes váznou podnikatelské projekty? Je to tím, že by podnikatel nedosáhl kupříkladu na úvěr v bance a nemohl si koupit stroj, který nutně potřebuje? Nikoliv, financování si opatří vcelku snadno. Jenže mu bude chybět obsluha té mašiny…

Takže jsme opětovně v České republice zaspali a neřídili se tím, co nám i ze západních zemí radili. Totiž, abychom při předhánění se s realizací tvrdých projektů nezapomínali na „kádry". Ty dnes nemáme, a pokud na trhu práce ještě někdo zůstal, tak obvykle nemá dostatečnou kvalifikaci, není vyškolen, vycvičen…

Podporuji názor, že IROP 2 by měl zahrnout a podporovat i infrastrukturu pro celoživotní vzdělávání a souhlasím se šéfem Českomoravské komory odborových svazů Josefem Středulou na zřízení veřejného fondu, který by vám zaplatil řekněme dva týdny v roce na další vašeho vzdělání či na rekvalifikaci. I zkušenosti ze Skandinávie říkají, že je nemálo těch, kdo třeba v padesáti letech chtějí zahájit novou životní etapu a ve zcela jiném zaměstnání než dosud. Koneckonců, u nás přece mnoho let slaví úspěch Univerzita třetí věku. A když celoživotní vzdělávání skvěle funguje pro seniory, proč by se něco podobného neujalo ve střední věkové kategorii? Zde se otevírají možnosti i pro MAS, které by v takovém vzdělávání a rekvalifikacích mohly účinně pomáhat.

■ Takže se musím zeptat, zda i místní akční skupiny mají za současného stavu na trhu práce dostatek odborníků na dotace pro obce, malé živnostníky, na vytváření strategických dokumentů rozvoje území, pro agroturistiku, sociální služby, školství apod.?
Možná tomu nebudete věřit, ale k nám přichází poměrně hodně vzdělaných a vysoce kvalifikovaných lidí z jiných oborů, kteří jsou takříkajíc vyhořelí z neustálého tlaku v byznysu nebo se jim ve státních institucích už zajedla příliš velká byrokracie. Ve venkovské neziskové organizaci typu MAS hledají určitý kompromis mezi byznysovou náročností a určitým zvolněním ve veřejnoprávní sféře. Místní akční skupiny svým pomyslným trojúhelníkem, vytvářeném veřejnou, soukromou a neziskovou sférou, představují pro tyto lidi docela šťastný souběh a sám znám řadu pracovníků MAS, kteří přišli do „masky" i za cenu, že si oproti dřívějšímu povolání finančně pohoršili.

Netvrdím, že místní akční skupiny jsou nějaká sanatoria. I u nás jsou tvrdé tlaky na kvalitu odváděné práce a včasné plnění termínů. Ale přece jen se to všechno odehrává v neziskovém, de facto spolkovém přátelštějším prostředí na venkově.

■ Co je v pojetí místních akčních skupin vlastně venkovem?
MAS fungují pro venkov, přičemž se i v České republice pro naše účely používá metrika velkého evropského pohledu. Čili členskými obcemi MAS jsou obce až do 25 tisíc obyvatel. Jistě, kdybychom použili měřítka ČR, tak bychom takto velká, často okresní města museli z působení místních akčních skupin vypustit.

Například jen v Moravskoslezském kraji, kde působí naše MAS Opavsko, by šlo o taková města jako Nový Jičín, Bruntál, Krnov či třeba Bohumín. Ale vezmu-li si za příklad právě posledně jmenovaný Bohumín, mimochodem se starostou Petrem Víchou, který místní akční skupiny výrazně podporuje i jako senátor, tak tohle průmyslové město má také ryze venkovské místní části.

Vůbec nejen města, která jsem vyjmenoval, jsou pro místní akční skupiny důležitá. Třeba i v tom smyslu, že do MAS vnášejí vysokou profesionalitu z řízení projektů i z fungování svých úřadů.

A chtěl bych připomenout ještě jeden princip fungování místních akčních sku- ›

Nejen místní akční skupiny potřebují méně direktiv, které je svazují při využívání finančních prostředků z IROP. Někdy se navodit takovou větší volnost pro MAS daří, jindy nikoliv. Řekl bych však, že ten druhý případ byl v posledních letech bohužel častější. Na úrovni MAS dnes například můžete zakládat komunitní centra, ale nemůžete jít do oblasti prostředků veřejné hromadné dopravy.

pin, který je ve veřejnosti poměrně méně známý, totiž že MAS si vzájemně nekonkurují, protože nemusí mezi sebou bojovat o jeden společný finanční budget – a o to více partnersky spolupracují.

■ **Kdo však má odpovědnost za rozvoj území – obec, obec s rozšířenou působností, dobrovolný svazek obcí, místní akční skupina, kraj…?**
Začnu trochu zeširoka. Ještě za první republiky místní komunitu neformálně vedli starosta, farář a řídící učitel. A vůbec nezáleželo na tom, zda se spolu radili v hospodě nebo před kostelem. V obecní radě byli místní sedláci, živnostníci a na venkově kvetl i bohatý spolkový život, různé okrašlovací spolky, Sokolové, hasiči apod. I to byla platforma, kde se mnohé věci rozhodly rychle, efektivně a neformálně.

Samozřejmě čas od času bylo nutné zabývat se záležitostmi přesahujícími rozměr jednotlivých obcí, třeba ve které z nich bude zastavovat vlak. To už byla otázka k řešení na úrovni politického, později správního okresu.

Po roce 1990 u nás vznikly okresní úřady a začala fungovat okresní shromáždění. Se zánikem okresních úřadů se nám však najednou z veřejné správy vytratili lidé s potřebným regionálním nadhledem, ale stále ještě s dobrým smyslem pro pochopení větších detailů v území. Já sám jsem se zpočátku, i jako krajský zastupitel, utvrzoval v přesvědčení, že garanci za rozvoj území přece úspěšně zvládnou nové kraje. Ale záhy jsem zjistil, že tomu tak není. Ať jde dnes o organizaci dopravy či třeba odpadového hospodářství, ve chvíli, kdy se má takový problém, řekněme umístění a fungování kompostárny pro více obcí, dořešit někde v „prostoru mezi obcí a krajem", jej každý starosta přestává vnímat jako i svůj vlastní problém. Ale je to zpravidla i mimo rozlišovací schopnost příslušného kraje. Obce s rozšířenou působností si rozvoj svého správního území také často dosud nevzaly za jednu ze svých priorit a starají se více o vlastní záležitosti.

Jsou tu ještě dobrovolné svazky obcí, ale ty nefungují všude a často jsou účelově zaměřeny třeba pouze na spolupráci ve vodárenství či cestovním ruchu.

Místní akční skupiny dostaly do vínku trochu jiné poslání, než aby se zabývaly pouze veřejnou správou. Jako MAS představujeme v území spíše místní tripartitu, která má obce dávat dohromady se soukromým byznysem a neziskovým sektorem, zkrátka napomáhat k vytváření občanské společnosti.

Takže jednoznačnou odpovědnost za rozvoj svého území mají obce i kraje, ale pořád mně chybí nějaký střední článek řízení. Určitým nakročením k němu by mohl být projekt Svazu měst a obcí ČR zaměřený na posílení meziobecní spolupráce a v jejím rámci na zřizování center společných služeb obcí.

■ **Ale asi neupřete místním akčním skupinám například jedno z jejich stěžejních témat – podporu místního podnikání?**
Určitě je to jedno z našich nosných témat. Vůbec si však neumím vysvětlit, čím jsme si jako místní akční skupiny zasloužili, že kdykoliv prakticky na kterémkoliv ministerstvu řekneme „venkov a podnikání", tak jako odpověď zazní: „jistě, zemědělství a lesnictví". Pravda, někde k tomu připojí ještě pojem „péče o krajinu".

Ale když nahlédnete do statistik, zjistíte, že v některých regionech se až 90 % lidí vůbec nezapojuje do zemědělství či lesnictví, nýbrž do služeb, strojírenství, učí ve školách nebo nově vstupuje do high-tech firem.

V poměrně malé obci Mokré Lazce, kde žiji, působí velká nadnárodní společnost a podívám-li se do blízkých i vzdálenějších dalších vesniček, téměř všude bych našel nějakou strojírenskou firmičku či menší stavební podnik apod. Tam všude pracují místní lidé, zatímco v celé České republice v zemědělství působí zhruba dvě procenta všech ekonomicky činných obyvatel. To bych rád připomněl, hovoříme-li o podpoře podnikání na venkově.

Místní akční skupiny si berou za své například podporu řemesel v obcích, protože už i na venkově mnohde chybějí kvalitní řemeslníci. Někde to může být pomoc partě instalatérů, aby si v brownfieldu opuštěném zemědělským družstvem přetvořila menší objekt na dílnu i kancelář, jinde se zase lze zasazovat o to, aby řemeslo nebylo bráno jako hanba, ale dobrá příležitost k tomu, uživit se lépe než za psacím stolem v kanceláři nebo jako dealer nějakých pochybných finančních produktů. A o velké příležitosti pro MAS v oblasti dalšího vzdělávání a rekvalifikací jsem se už zmínil.

■ **V souvislosti s konceptem smart cities, s nímž má velké plány i Ministerstvo pro místní rozvoj, se mluví rovněž o chytrém venkově. Možná by i tento koncept mohl pomoci venkovu…**
Nedávno jsme se v místních akčních skupinách zabývali tím, co je pro venkov nejpotřebnější. A opět jsme dostali ke střední věkové kategorii. Mnozí její příslušníci dojíždějí za prací do měst, jsou svými zaměstnavateli respektováni jako osvědčení a zkušení pracovníci, jejichž expertní pohled je pro firmu cenný. Takovým zaměstnancům firmy zpravidla bez většího zaváhání poskytují možnost práce z domova. Jakmile tuto výhodu spojíte s přednostmi života na venkově – větší pohodou a klidem, stejně jako s lepším životním prostředím, pak je tu šance, aby tento životní styl přebírali i stále mladší ročníky a venkov začal opět žít.

Jenže k práci z domova potřebujete internet a možnost velkého objemu přenášených dat. Při zavádění vysokorychlostního internetu jsme však v České republice, jak známo, bohužel poměrně značně zaváhali.

Teď vysvitla jakási naděje, že by do obcí mohly z Ministerstva průmyslu a obchodu přijít jakési vouchery. V obci by muselo několik domácností projevit společný zájem o vysokorychlostní internet a jeho poskytovateli by za takovou službu tímto voucherem zaplatily. Platba by uhradila službu na několik let dopředu, po uplynutí tohoto období by si službu jednotlivé domácnosti už platily samy. Ale kdo si na kvalitnější službu zvykne, už se jí zpravidla následně nevzdá. O voucherech se ještě vyjednává v Bruselu, věřme, že vše dobře dopadne.

Internet proniká do všech oblastí života. Zatím si však ještě ne každá radnice uvědomuje, že na něm závisí i osud a existence nejedné místní firmy. Zvlášť když je třeba dodavatelem součástek pro velkou společnost. Ta se může ze dne na den rozhodnout, že se svým dodavatelem v obci přejde na bezvýkresový systém a bude s ním komunikovat v reálném čase výhradně přes internet a ve 3D formátu. Nebude-li mít v takovém případě malá dodavatelská firma v obci přístup k vysokorychlostnímu internetu, snadno a rychle může přijít o velkého odběratele, skončit s výrobou a v obci připravit několik lidí o práci.

■ **Vzhledem k mnoha změnám v blízké i vzdálenější budoucnosti, očekáváte také proměnu samotných místních akčních skupin v příštích letech, aby lépe čelily výzvám, o nichž jste mluvil?**
Svět se mění a my se musíme měnit s ním. Neodpovím vám teď třeba na to, v čem přesně bude Průmysl 4.0 výzvou pro venkov. Ale vím, že hledání odpovědi na otázky tohoto druhu nesmíme zanedbat. Dokážu si však představit, jak dejme tomu v domově pro seniory, zřizovaném obcí, šikovná zdravotní sestra s využitím mobilního telefonu s příslušnou mobilní aplikací bude umět lékaři ve vzdáleném okresním městě poslat výsledky měření EKG či krevního tlaku kteréhokoliv z klientů, kteří tak nebudou muset strastiplně za lékařem v takových banálních záležitostech dojíždět a budou tak šetřit čas sobě i lékaři. ■

IVAN RYŠAVÝ